1. Sha R.; Li J.Y.; Ge T. How do price distortions of fossil energy sources affect China's green economic efficiency? Energy **2021**, 232, 121017.
2. Lalon R.M. (2015). Green Banking: Going Green. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences,* Vol. 3, Issue 1, 34–42
3. Bhardwaj B.R., Malhotra A. Green banking strategies: sustainability through corporate entrepreneurship // Greener Journal of Business and Management Studies. 2013. Vol. 3, Is. 4. P. 180–193
4. Dotzour M.G., Manning S. Environmental banking. A reprint from Tierra Grande, the Real Estate Center Journal, April. 2002
5. S.M.M. Rahman, and S.b Barua. The Design and Adoption of Green Banking Framework for Environment Protection: Lessons from Bangladesh, "Australian Journal of Sustainable Business and Society", 2(1), 2016, p.b2.
6. Sustainable Finance. The rise of green loans and sustainability linked lending (2019). URL: https://lpscdn.linklaters.com/-/media/files/thoughtleadership/green finance/sustainable_finance_green_and_sustainability_linked_lending_linklaters.ashx ?rev=86ebcb26-c283–4e5b-be26-b065f08cc27e&extension=pdf&hash=CA71D33707F9F4DFA52FD53B02F56065

Ruzibayeva Nargiza Xakimovna -
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
"Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasi
dotsenti, PhD

INSON KAPITALIGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSIYALARNING IQTISODIYOTDAGI ROLI

Annotatsiya. Ushbu maqola mavzusining alohida dolzarbligi inson kapitaliga investitsiyalar mamlakatda faol iqtisodiy o'sish yo'li ekanligidir. Inson kapitaliga investitsiyalar - bu ishchilarning kelajakdagi mehnat unumdorligini oshirish uchun sarflanadigan xarajatlar va har bir alohida kapital tashuvchilarning va butun jamiyatning kelajakdagi daromadlarining o'sishiga hissa qo'shishi. Bu, bir tomondan, kapital egasining daromadlarini oshirishga imkon bersa, ikkinchi tomondan, davlatning iqtisodiy o'sishiga hamroh bo'ladi. Xodim uchun investitsiyaning iqtisodiy samarasi uning daromadida ifodalanadi. Kadrlarni rivojlantirishga sarmoya kiritadigan

korxona uchun bu mehnat unumdorligini oshirishni anglatadi.

Kalit so‘zlar: inson kapitali, investitsiyalar, ta'lim, iqtisodiy o'sish, hayot sifati, innovatsion iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy rivojlanish.

Abstract. The special relevance of the topic of this article is that investment in human capital is a way of active economic growth in the country. Investments in human capital are expenditures made to increase the future productivity of workers and contribute to the growth of future incomes of individual capital carriers and society as a whole. This, on the one hand, allows to increase the income of the capital owner, and on the other hand, accompanies the economic growth of the state. The economic effect of the investment for the employee is expressed in his income. For an enterprise that invests in personnel development, this means increased labor productivity.

Key words: human capital, investments, education, economic growth, quality of life, innovative economic development, social development.

Kirish. Mamlakat iqtisodiyotini sifat jihatidan yangi holatga o‘tkazish, raqobatbardoshlik, moslashuvchanlikni va keyinchalik iqtisodiy o‘sishni ta’minlash uchun katta miqdorda investitsiyalar talab etiladi. Bugungi kunda shaxs salohiyatini rivojlantirishga asoslangan iqtisodiyotni yaratish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Inson va uning qobiliyatlari, bilimi, malakasi har qanday jamiyat farovonligi va davlat iqtisodiy taraqqiyotining asosiy omiliga aylangan Yangi O‘zbekistonda ham inson kapitali, shubhasiz, ijtimoiy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishi sifatida namoyon bo‘lmoqda. Chunki inson kapitalini rivojlantirish orqali innovatsion iqtisodiyot, bilimlar iqtisodiyoti, investitsiyalar, global axborot tizimlari, eng yangi texnologiyalar va biznesning yangi shakllarini rivojlantirishning zarur sharti sanaladi.

Inson kapitali – bu iqtisodiy rivojlanishning intensiv ishlab chiqaruvchi omili, jamiyat va oilaning, shu jumladan ishchi kuchining bilimli qismi, bilimlari, intellektual va boshqaruv mehnat vositalari, yashash muhiti va mehnat faoliyati, rivojlanishning ishlab chiqaruvchi omili sifatida inson kapitalining samarali va oqilona ishlashini ta'minlaydi [1]. Inson kapitaliga investitsiya kiritish uni oshirishning asosiy usuli hisoblanadi. An'anaviy investitsiyalarni inson kapitaliga investitsiyalar bilan solishtirish ma'lum darajada maqbuldir. Bir tomondan, bu inson kapitalining xususiyatlarini yaxshilashga qaratilgan har qanday harakatlar yoki chora-tadbirlar, ikkinchi tomondan, uning samaradorligini oshirishga qaratilgan mablag'larning sarflanishidir.

Inson kapitalini faqat investitsiyalar orqali oshirish mumkin, degan fikr bor. Aslida, investitsiya inson kapitalini shakllantirishning zaruriy, ammo yagona sharti

emas. Inson kapitali ham parallel ravishda va investitsiyalarsiz o'z-o'zini o'sishi orqali shakllanishi mumkin. Ammo bu munozarali holat, chunki o'z-o'zini tarbiyalash ta'sirida tajriba orttirish bilan inson kapitalining o'zgarishi hali ham bir xil investitsiya asosiga ega. Qanday bo'lmasin, to'g'ridan-to'g'ri xarajatlarsiz bo'lsa ham, ko'nikmalarni egallash uchun investitsiya resurslari rolini o'ynaydigan inson kapitali tashuvchisining sa'y-harakatlari talab qilinadi [2]. Inson kapitaliga investitsiya kiritish jarayonini tushunish uchun korporativ darajada inson kapitalidagi o'zgarishlarning asosiy sabablarini ko'rib chiqaylik. Ko'pincha korporativ inson kapitali unga yangi ishga qabul qilingan xodimlarning shaxsiy inson kapitalini qo'shish orqali oshiriladi. Xodim tomonidan ham, korxona tomonidan ham investitsiyalar tufayli inson kapitali hajmi va tuzilishini o'zgartiradi va birinchi navbatda, individual inson kapitalining o'zgarishi sodir bo'ladi. Natijada, korporativ inson kapitali ham o'sib boradi va uning tuzilishini o'zgartiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqola tadqiqoti jarayonida analiz va sintez, qiyosiy tahlil, abstrakt-mantiqiy, monografik, ekspert usullaridan foydalanildi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning innovatsion yo'nalishi uning kadrlar tarkibidagi o'zgarishlar bilan birga keladi. Ayrim kasb va mutaxassisliklar talab qilinmay, ularning o‘rnida yangilari paydo bo‘lmoqda. Natijada xodimlarni doimiy ravishda o‘qitish va malakasini oshirish zarurati tug‘iladi. Aks holda, ular doimiy o'zgaruvchan sharoitlarga moslasha olmaydi. U shunchaki ilmiy va texnologik o'zgarishlarning sinxron ritmiga qo'shila olmaydi. Buning oqibati aholining ijtimoiy tabaqalanishi va jamiyatdagi keskinlikning kuchayishi bo'ladi. Inson kapitaliga investitsiyalar muayyan tuzilishga ega. Bularga sog'liqni saqlashni yaxshilash, fuqarolarning bilim olishi, kasb-hunar o'rgatishi uchun investitsiyalar, shuningdek, shaxsning shaxs sifatida rivojlanishiga investitsiyalar kiradi. Ixtisoslashgan adabiyotlarda "inson kapitaliga investitsiyalar" tushunchasini aniqlashning ko'plab yondashuvlarini topish mumkin. Bu kontseptsiyaning juda sig'imli ekanligini ko'rsatadi. U yangi bilimlarni o'zlashtirishga, kasbiy mahoratni oshirishga, salomatlikni saqlashga, kerakli migratsiyani amalga oshirishga, keng ko'lamli masalalar bo'yicha zarur ma'lumotlarni olishga investitsiyalarni o'z ichiga oladi [3].

K.Makkonnel va S.Bryu ta’rifiga ko‘ra, inson kapitaliga investitsiya “ishchilarning malaka va ko‘nikmalarini va shu orqali mehnat unumdorligini oshiradigan har qanday harakatdir. Birovning mahsuldorligini oshiradigan xarajatlarni investitsiya deb hisoblash mumkin, chunki xarajatlar kelajakda daromadlar oqimi bilan ko'p marta qoplanishini kutish bilan amalga oshiriladi" [4].

Iqtisodchi olim Mincer "inson kapitaliga sarmoya kiritish" tushunchasini chuqur o'rganib chiqdi va tashkilotlar boshqa jismoniy kapitalga sarmoya kiritishdan ko'ra insonga ko'proq sarmoya kiritishi kerakligini ta'kidladi [5]. Uning qo'shimcha qilishicha, investitsiya tashkilotlari maksimal natijalarga erishish uchun o'z xodimlarini aniqlab olishlari kerak". Shu sababli, u xodimlarni inson kapitalini samarali yaxshilashga olib kelmaydigan umumiy ta'lim bilan ta'minlash o'rniga, investitsiyalardan to'g'ri foydalanishni ta'minlash uchun xodimlarning o'ziga xos o'quv ehtiyojlarini aniqlashning tashkiliy qobiliyatini ta'kidladi.

P.Tharenou, A.M.Saks va C.Moorelar fikricha ta'limni rivojlantirishning rasmiy dasturlari tashkiliy samaradorlikning yaxshilanishiga olib keladigan investitsiyalar daromadini kutish bilan boshlanadi. Ma'lum qilinishicha, ta'lim va natijalar mezonlari o'rtasidagi bog'liqlikka shubha hissi bor, chunki bu inson kapitaliga ko'proq sarmoya kiritish va xodimlarni ushlab turish bilan bog'liq. Shunday qilib, xodimlarning natijalari va ularni ushlab turish bo'yicha o'qitish samaradorligi to'g'risidagi adabiyotlar kam bo'lib qolmoqda [6].

Iqtisodchi-olimlar inson kapitaliga investitsiyalar tuzilishi bo'yicha konsensusga erisha olmadilar. Masalan, I.Ilintskiy tuzilmaga shaxsning umumiy madaniyatiga investitsiya kiritishni zarur deb hisoblaydi [7]. V.Martsinkevich xodimning faolligini, halolligini va muloqot qilish qobiliyatini oshiradigan investitsiyalarni kiritishni taklif qiladi [8].

Q.Abduraxmanovning fikriga to‘xtalib o‘tsak, “inson kapitalini, eng avvalo, uning bilim darajasini oshirish orqali ro‘yobga chiqarish mumkinligiga yoshlarda ishonch bor. Ta’lim yuqori ish haqi, yuqori martaba, moddiy boylik va moliyaviy barqarorlikni kafolatlaydi”, – deb ta’kidlaganligini ko‘rish mumkin [9].

Inson kapitaliga investitsiya kiritish va inson resurslarini potentsial iqtisodiy foyda nuqtai nazaridan baholash bo'yicha qaror qabul qilish uchun menejment inson resurslari bilan bog'liq barcha tegishli ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak. Inson resurslariga investitsiyalarga yetarlicha e'tibor bermaslik yoki olingan ma'lumotlarning buzilishi kapitallashuvda sezilarli yo'qotishlarga olib keladi va kompaniyalarning bozor qiymatini sezilarli darajada pasaytiradi. Keltirib o‘tilgan fikrlardan kelib chiqib aytish mumkinki, ma'lumot va professionallik darajasi inson kapitalidan foydalanish qiymatini oshirishga yordam beradi. Yuqori malakali xodimlar inson kapitaliga talabni oshiradi. Sog'likni mustahkamlashga investitsiyalar xodimlarning farovonligini oshiradi va inson kapitalining "umr muddatini" uzaytiradi. Mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlar yuz berganda inson harakatchanligiga investitsiyalar zarur. Harakatlanishga investitsiyalar insonning ish hayoti davomida tegishli bo‘ladi. Ular

inson kapitalining butun faoliyati davomida takror ishlab chiqarish jarayonining ajralmas qismidir. Inson kapitaliga investitsiya qilish oqibati uning sifat xususiyatlarining oshishi, insonning turli ishlab chiqarish va tashkiliy masalalarni hal qilishda malakasi oshadi va tez o'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarga moslashish qobiliyati oshadi.

Tahlil va natijalar. Inson kapitali o‘zining ichki qiymatidan tashqari mahsulot sifatida ham namoyon bo‘ladi. Biroq, balansda topish oson bo'lgan jismoniy kapitaldan farqli o'laroq, inson kapitalining qiymati ko'pincha taxmin qilinadi. Inson kapitali va iqtisodiy o'sish kuchli aloqaga ega; birinchisi ikkinchisiga erishishga yordam beradi va aholining bilim va ko'nikmalari orqali milliy iqtisodiyotni rivojlantirishi mumkin. Adabiyotlardagi inson kapitali nazariyasiga ko‘ra, ta’lim uchun xarajatlar oshsa, korxonalarda faoliyat yuritayotgan xodimlarning mehnat unumdorligi ham oshishi isbotlangan. Shundan kelib chib aytish mumkinki, ularning daromadlari ko‘payishiga va aholining kambag‘allik darajasi pasayishiga olib keladi. Shuningdek, ta’limining boshlang‘ich darajalariga sarmoya kiritish orqali kelgusida ularning daromadlari ta’limning keyingi bosqichlariga investitsiya kiritishdagiga qaraganda ortishiga olib keladi. Dunyo mamlakatlarida davlat tomonidan ta’lim tizimi uchun ajratilayotgan mablag‘larning 1% ga ortishi kambag‘allikni 0,03% ga qisqartirish imkonini berganligini ko‘rish mumkin. Mamlakatda YAIMning oshishi, savdo-sotiq va hamda yalpi kapital qo‘yilmalarning ko‘payishi, inflyasiya darajasining pasayishi kabi omillar kambag‘allik darajasi bilan teskari aloqaga ega ekanligini ko‘rsatadi. 2020-yilda dunyo mamlakatlarida ta’lim tizimi uchun sarflangan xarajatlarning YAIMga nisbatan o‘rtacha ulushi 4,11% ni, O‘zbekistonda esa 4,9% ni tashkil etganligini ko‘rish mumkin[2]. Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish va ta’lim sifatini oshirish, jamiyatning barcha a’zolariga ta’lim xizmatlarining hamma bosqichlaridan foydalanish imkoniyati berilishini ta’minlash uchun davlat budjetidan mablag‘lar ajratishga alohida e’tibor qaratilgan. Mamlakatimizda kelgusi 2023-2025 yillarda ta’lim sohasidagi islohotlar ham izchil davom ettirilib, ta’lim sohasining joriy va moddiy-texnika bazasini mustahkamlash xarajatlari uchun davlat byudjeti hisobidan jami 140,3 trln**.** so‘m, shundan 2023 yil davomida 43,6 trln. so‘m, 2024 yilda 46,7 trln. so‘m va 2025 yilda 50 trln. so‘m miqdoridagi mablag‘lar ajratilishi ko‘zda tutilmoqda.

Klassik iqtisodiy nazariyada inson kapitali iqtisodiy rivojlanishning asosiy omili emas, balki ekzogen omil sifatida qaraladi. Blundell va boshqalarning fikriga ko'ra,

[2] https://imrs.uz/files/news/ru/964670.pdf

inson kapitali kontseptsiyasi shaxs yoki tashkilotning o'z xodimlarini o'qitish yoki o'qitish kabi inson kapitaliga sarmoya kiritish tanlovi boshqa investitsiyalar turlarini tanlashga o'xshashligini tan olishdan kelib chiqadi [10]. Inson kapitaliga investitsiyalar har bir shaxs yoki tashkilot kelajakda daromad olishni kutayotgan xarajatlarni o'z ichiga oladi, masalan, ularning samaradorligini oshirish. Biroq, so'nggi tadqiqotlarga e'tibor qaratsak, inson kapitali ta'lim, innovatsiyalar va doimiy takomillashtirish orqali iqtisodiy o'sish va rivojlanishga katta hissa qo'shadi. Inson kapitaliga investitsiyalar ularni boshqa investitsiyalar turlaridan ajratib turadigan bir qator xususiyatlarini quyidagicha izohlash mumkin:

1. Investitsiyalar inson kapitaliga yo‘naltirilar ekan, ularning rentabelligi mehnatga layoqatli yoshga yetguncha oshadi, keyin esa keskin pasayadi, ya’ni inson kapitaliga qo’yilgan investitsiyalarning daromadliligi bevosita uni tashuvchining ish davrining davomiyligiga bog’liq. Shuning uchun uni inson hayotining dastlabki davrida shakllantirish foydaliroqdir va inson kapitaliga qancha erta investitsiyalar kiritilsa, ular tezroq iqtisodiy daromadga aylanadi. Bundan tashqari, uzoq muddatli investitsiyalar yanada sezilarli va uzoq muddatli ta'sir ko'rsatadi; keyingi investitsiyalar qisqa vaqt ichida daromad keltiradi.

2. Inson kapitali jismoniy va ma'naviy eskirishga duchor bo'ladi, lekin foydalanilganda u to'planishi va ko'payishiga qodir. Inson kapitalining qadrsizlanishi inson tanasining tabiiy qarishi darajasi bilan ham, bilimlarning eskirish darajasi yoki olingan ta'lim qiymatining o'zgarishi bilan belgilanadi. Inson kapitalining ko'payishi xodimni davriy qayta tayyorlash va ishlab chiqarish tajribasini to'plash, shuningdek, sog'liq muammolarining oldini olish jarayonida amalga oshiriladi. Agar bu jarayonlar uzluksiz amalga oshirilsa, inson kapitalidan foydalanilgani sari uning sifat va miqdor xususiyatlari yaxshilanadi va ortadi.

3. Iqtisodiy zarur, ma’naviy jihatdan asosli va sivilizatsiyalashgan huquqiy jamiyat manfaatlari nuqtai nazaridan maqsadga muvofiq bo‘lgan inson kapitaliga yo‘naltirilgan investitsiyalargina inson kapitaliga qo‘yilgan investitsiyalar deb tan olinishi mumkin.

4. Inson kapitaliga qo'yilgan barcha investitsiyalar pul ko'rinishida baholanishi mumkin emas. Inson pul daromadidan tashqari (masalan, yuqori ish haqi) ham bajarilgan ishdan ma'naviy qoniqishni ham olishi mumkin. Tarixiy, milliy, madaniy xususiyatlar va an'analar insonga investitsiyalarning tabiati va turlarini belgilaydi. Inson kapitaliga investitsiyalar rentabellikni oshiradigan ijtimoiy, psixologik va boshqa tashqi ta'sirlarga ega bo'lishi mumkin, ammo ularning miqdorini aniqlash qiyin.

5. Inson kapitaliga qo'yilgan investitsiyalar risk darajasi unga qo'yilgan

investitsiyalar hajmining ortishi bilan ortadi. Jismoniy kapital egasi o'z tavakkalchiligini tarqata olmaydi yoki diversifikatsiya qila olmaydi.

6. Kapitalning boshqa turli shakllariga qo'yilmalarga nisbatan inson kapitaliga qo'yilgan investitsiyalar shaxs nuqtai nazaridan ham, butun jamiyat nuqtai nazaridan ham eng foydali hisoblanadi.

Iqtisodiy adabiyotlarda inson kapitaliga investitsiyalarning uchta asosiy turi ajratiladi.

1. Ta'limga, shu jumladan umumiy va maxsus, davlat va nodavlat ta'limga, shaxsning bilim, ko'nikma va malakalari darajasini oshirishga, mehnatga o'qitishga va boshqalarga sarflanadigan xarajatlar inson kapitaliga sarmoyaning asosiy turi hisoblanadi. Ta'lim va kadrlar tayyorlash, insonni bilim va ko'nikmalar bilan boyitish, inson kapitali hajmini oshiradi.

2. Sog'liqni saqlash xarajatlari muhim ahamiyatga ega. Yaxshi salomatlik kasalliklarning oldini olish, tibbiy yordam, ovqatlanish va yashash sharoitlarini yaxshilashga sarflanadigan mablag'larni o'z ichiga oladi, bu esa o'rtacha umr ko'rishni uzaytiradi va ishchilarning mahsuldorligini oshiradi.

3. Ishchilarning mehnat unumdorligi nisbatan past bo'lgan joylardan yuqori mahsuldorlikka ega bo'lgan joylarga ko'chib o'tishlari orqali harakatlanish xarajatlari inson kapitaliga investitsiyalarning eng kam aniq shaklidir, chunki yollanma ishchilar mehnat xizmatlarining kelajakdagi oqimini o'zida mujassam etadi. Migratsiya xarajatlari va narxlar va daromadlar to'g'risida ma'lumot qidirish mobillikning oshishiga, ishchi kuchining mehnatga haq to'lanadigan joylarga harakatlanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, inson kapitaliga investitsiyalarning moddiy va nomoddiy shakllari ham mavjud [11]. Moddiy xarajatlarga shaxsning jismoniy shakllanishi va rivojlanishi uchun zarur bo'lgan barcha xarajatlar (bolalarni tug'ish va tarbiyalash xarajatlari) kiradi; nomoddiy - umumiy ta'lim va maxsus o'qitish uchun to'plangan xarajatlar, sog'liqni saqlash va mehnat harakati uchun to'plangan xarajatlarning bir qismi. Inson kapitaliga investitsiyalar manbalari oila, kompaniya, davlat va shaxsning o'zi darajasidagi investitsiyalar sifatida ko'rib chiqilishi kerak. Hukumatlar davlat mablag'larini ta'limga sarflaydi, chunki yaxshi ma'lumotli aholi mamlakat rivojlanishini tezlashtirishga yordam beradi. Ish beruvchilar o'z ishchilarining malakasini oshirishga tayyor, chunki ular o'z xarajatlarining qoplanishini va ishchilarning yuqori mahsuldorligi tufayli qo'shimcha daromad olishlarini kutishadi. Bolalarga investitsiyalar oila darajasida inson kapitaliga investitsiyalarning asosiy shakli hisoblanadi. Ushbu investitsiyalar ota-onalarning ma'lum ehtiyojlarini qondirish

va kelajakda bolalarning bevosita pul yordami shaklida daromad keltiradi. Ota-onalar bolalarning inson kapitalini to'plashda asosiy rol o'ynaydi. Ko'rib chiqilayotgan investitsiyalar bolalar uchun pul xarajatlarini o'z ichiga oladi, masalan, oziq-ovqat, kiyim-kechak, uy-joy, bolalar salomatligini saqlash uchun to'g'ridan-to'g'ri xarajatlar, shuningdek, pul bo'lmagan komponent - kasbiy mehnatni uy mehnati bilan, ish vaqtini esa ota-ona mehnati bilan almashtirish natijasida yo'qotilgan daromad. Bular kuch, vaqt, ota-onalarning sog'lig'i, hissiy xarajatlar, shaxsiy erkinlikning cheklanishi va rivojlanish imkoniyatlari, ayniqsa professional va boshqalar. Bolalarning inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat ularning rivojlanishining asosini tashkil etadi, balki uni kelajak avlodda ko'paytirishning asosiy resursi bo'lib ham xizmat qiladi.

Xulosa. O‘zbekiston iqtisodiyoti rivojlanishining innovatsion yo'nalishi o'zining shakllanishini davom ettirmoqda. Bunday sharoitda inson kapitalining ikki tomonlama xususiyati ayniqsa yaqqol namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, u jamiyatning asosiy resursi, shuningdek, ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarning asosiy maqsadi hisoblanadi. Ushbu ikki tomonlamalikdan mantiqiy ravishda milliy iqtisodiyot rivojlanishining innovatsion dinamikasi va inson kapitaliga investitsiyalar ta'sirining o'zaro yo'nalishi kelib chiqadi. Bir tomondan, inson kapitali innovatsion iqtisodiy rivojlanishning asosiy shartidir. Boshqa tomondan, inson kapitali ijtimoiy rivojlanish maqsadidir. Milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi inson kapitali sifatini oshirish va uni yanada yuqori darajada rivojlantirish imkonini beradi. Sifatli yangi, takomillashtirilgan inson kapitali mamlakatni keyingi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish samaradorligi va darajasini, texnik-iqtisodiy o‘zgarishlar imkoniyatlarini belgilaydi. Inson kapitaliga investitsiyalar tarkibi ko'p qirrali. Inson kapitaliga sarmoya kiritish natijasida mehnat unumdorligi oshadi, ishlab chiqarilgan mahsulot va xizmatlar sifati oshadi, ish haqi oshadi. Bu, o'z navbatida, insonni o'z sog'lig'ini saqlashi va malakasini oshirishga sarmoya kiritishga undaydi. Inson kapitaliga investitsiyalar iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishining asosiy omiliga aylandi. Ular mikro va makroiqtisodiy darajadagi iqtisodiy muvaffaqiyatning kalitidir. Bu nafaqat aholi daromadlarini oshirish, balki qulay turmush sharoitini yaratish ham jamiyatimiz taraqqiyotining zamonaviy innovatsion yo‘lining so‘zsiz talabidir. Busiz innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida mehnatning ijodiy tabiatining ustunligini ta'minlash mumkin emas. Innovatsion rivojlanishning asosiy yo‘nalishlarini ishlab chiqish inson manfaatlariga yanada to‘liq moslashtirilishi kerak. Ushbu manfaatlar to'lashda ham, mehnat motivatsiyasini rag'batlantirishda ham aks ettirilishi kerak. Bu bosqichda inson kapitalining sifat darajasi zamonaviy jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy hayotining

rivojlanish dinamikasini belgilaydi. Shuning uchun ham rivojlangan mamlakatlarda inson kapitaliga qo'yilgan sarmoyalar tabiiy va sanoat kapitaliga nisbatan ancha tez o'sib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Беккер Г. Человеческое поведение: экономический подход. – М.: Высшая школа экономики, 2003.

2. Лысков А. Человеческий капитал: понятие и взаимосвязь с другими категориями // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – № 6 – С. 3-11.

3. Kusainov T., Zhakupova Zh. Influence of the quality of human capital on the efficiency of the economy of Kazakhstan. Society and economy, 2019, no. 6, pp. 45-59.

4. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т. М.: Республика, 1992. Т. 2. 400 с.

5. Mincer J. (1974). Schooling, experience, and earnings. Human Behavior & Social Institutions No., 2.

6. Tharenou P., Saks A.M. & Moore C. (2007). A review and critique of research on training and organizational-level outcomes.Human Resource Management Review, 17(3), 251-273.

7. Ильинцкий И. Инвестирование в будущее: образование в инвестиционном воспроизводстве. СПб.: Изд. СПбУЭФ, 1996. 163 с.

8. Марцинкевич В.И., Соболева И.В. Экономика человека: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений. М.: Аспект Пресс, 1995. 286 с.

9. Абдурахманов К.Х. Развитие человеческого капитала в инноввационной экономики. // "Меҳнат иқтисодиёти ва инсон капитали" илмий-электрон журнали. 2022 йил, махсус сон.

10. Blundell R., Dearden L., Meghir C. & Sianesi B. (1999). Human capital investment: the returns from education and training to the individual, the firm and the economy. Fiscal Studies, 20(1), 1–23.

11. Кендрик Дж. Совокупный капитал США и его формирование. М.: Прогресс, 1978. 275 с.